

Lapin OV-koordinaattori -hanke

1. Tausta ja tarve

Lapissa toimii yhteensä noin 9000 yritystä. Tutkimusten (Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2015 ja 2018) mukaan omistajanvaihdos on ajankohtainen vajaalle 30 prosentille yrityksistä yrittäjän ikääntymisestä johtuen seuraavan kymmenen vuoden kuluessa. Ikääntyminen on omistajanvaihdosten merkittävä syy, mutta ei suinkaan ainoa. Voidaan arvioida, että Lapissa omistajanvaihdos on edessä 2000-3000 yrityksellä seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Suomessa tällä hetkellä yhteensä noin 85 000 työnantajayritystä, joille 15 500 omistajanvaihdos on ajankohtainen juuri nyt. Siten Lapissa, jos työnantajayritykset olisivat jakaantuneet tasaisesti Suomeen, olisi noin 500 yritystä juuri nyt omistajanvaihdoksen kynnyksellä.

Suomen yrityskannan rakenteesta johtuen arviolta noin puolet niistä yrityksistä, joille omistajanvaihdos on ajankohtainen, on yksinyrityksiä. Yksinyrittäjistä Suomen Yrittäjien tekemän selvityksen mukaan kuitenkin vain noin 8 % toimii yksin. Siten yli 90 % yksinyrittäjistä toimii yhdessä yhden tai useamman yrityksen kanssa verkostona. Verkostolleen merkittävän yksinyrittäjän toteutumaton omistajanvaihdos voi vaarantaa koko verkoston toiminnan.

1.1 Käytännön toiminta Lapin alueella

Lapin alueella omistajanvaihdoksiin liittyvää työtä vuosien mittaan on tehty satunnaisesti ja pääsääntöisesti eri oppilaitosten toimesta yksittäisinä hankkeina. Esimerkkinä näistä voidaan mainita käynnissä oleva RestartUp -hanke.

Omistajanvaihdosten edistäminen vaatii jatkuvia yrittäjiin kohdistuvia alueellisia herättelytoimia, neuvontapalveluita ja yrityskauppa-mahdollisuuden esille tuontia yrittäjäksi aikoville. Tähän työhön tarvitaan alueellinen, maakunnallinen

omistajanvaihdoskoordinaattori Lappiin. Jo nyt noin puolessa Suomen maakuntia tällainen koordinaattori toimii.

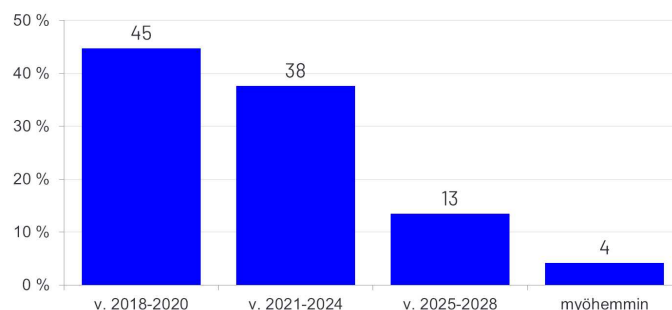
Tässä suunnitelmassa ehdotetun hankkeen avulla saadaan omistajanvaihdosten edistämiseen liittyvät palvelut, palveluntuottajat, rahoittajat, oppilaitokset, kuntien ja muun julkisen sektorin palvelut koordinoitua helposti löydettäväksi palveluiksi myyjien ja ostajien näkökulmasta. Hankkeen avulla koordinoidaan myös omistajanvaihdosta suunnittelevien yritysten ja potentiaalisten ostajien rekisterin rakentamista Lappiin sekä tuotetaan ensineuvontaa suoraan yrittäjille omistajanvaihdoksen suunnittelun tueksi, ja siten edesautetaan onnistuneita omistajanvaihdoksia.

2. Omistajanvaihdosbarometrin keskeisiä havaintoja

Omistajanvaihdosbarometreissa tutkitaan yrittäjien toiveita ja näkemyksiä omien yritystensä omistajanvaihdosten suhteen. Omistajanvaihdosbarometri 2018 -tutkimuksen mukaan 55 vuotta täyttäneistä yrittäjistä 45 % arvioi yritystoiminnasta luopumisen tapahtuvan jo parin seuraavan vuoden aikana. Tulevan viiden vuoden aikana luopumisen näki tapahtuvan peräti 83 %. Nämä ovat yrittäjien omia toiveita ja näkemyksiä. Näyttää siltä, että omistajanvaihdoksia tehdään paljon näitä lukuja vähemmän. Yrittäjät viivästyttävät omistajanvaihdokseen liikkeelle lähtöä, vaikka tutkijoille toisin kertovat.

Seuraavassa taulukossa on esitetty luopumisen oletetut ajankohdat vuonna 2018 tehdyn Omistajanvaihdosbarometrin mukaan.

Ajankohta, jolloin ajattelee luopuvansa päävastuusta yrityksestä, %

55+ n=885 omistajayrittäjä tai osakasjohtaja

Taulukko. Omistajanvaihdoksen odotettu ajankohta

Omistajanvaihdosten viivästyminen hidastaa yritysten kasvua ja kehittymistä. Viivästyminen voi aiheuttaa yrityksen taantumisen ja jopa sen lopettamisen.

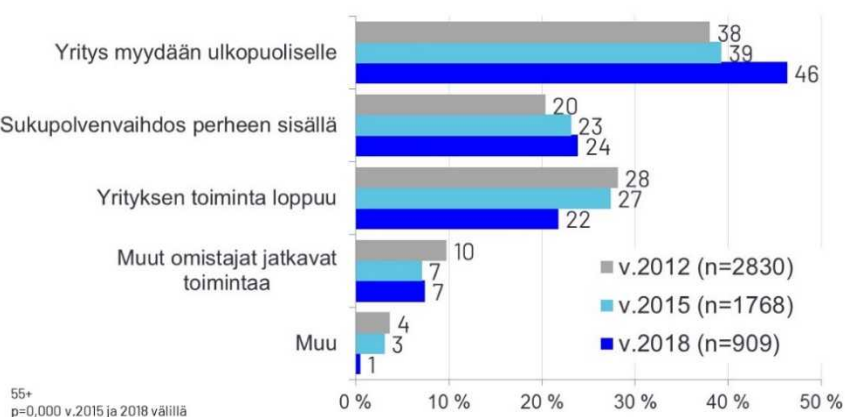
Yksinyrittäjien ja työnantajayritysten toteutuneilla onnistuneilla omistajanvaihdoksilla on paljon merkitystä alueen vireyteen, työpaikkoihin ja verotuloihin.

2.1 Yrityksen tulevaisuus yrittäjän luopuessa päävastuusta

Omistajanvaihdosbarometrin (2018) mukaan yrittäjistä lähes puolet arvioi myyvänsä yrityksen ulkopuoliselle siinä vaiheessa, kun itse luopuu päävastuusta. Tässä on tapahtunut kasvua viime vuosien aikana. Sukupolvenvaihdosta suunnittelevien osuus on pysynyt melko vakaana 20 - 24 % vuosina 2012, 2015 ja 2018 tehdyissä tutkimuksissa. Ilahduttava muutos aikasarjalla on, että yrityksen toiminnan lopettamiseen uskovien osuus on selkeästi pienentynyt.

Seuraavassa kuvassa (Omistajanvaihdosvaihtoehdot) on esitetty yrittäjien odottamat omistajanvaihdosten vaihtoehdot ja niiden kehittyminen eri tutkimusvuosina.

Yrityksen tulevaisuus vastaajan itse luopuessa päävastuusta yrityksessä, %

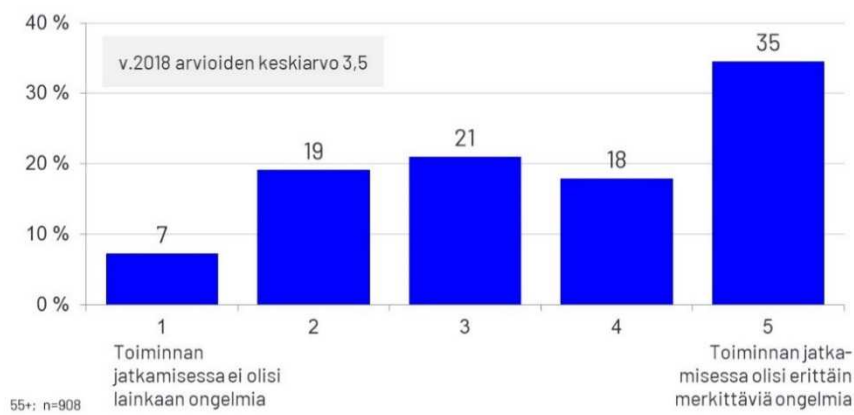

Kuva. Omistajanvaihdosvaihtoehdot

2.2 Yritysten myyntivalmius

Barometrissä 2018 yli 55-vuotiaita vastaajia heräteltiin miettimään, kuinka hyvin yrityksen toiminta voisi jatkua, jos yrittäjä joutuisi äkillisesti luopumaan yrityksestään vaikkapa onnettomuuden tai vakavan sairauden takia.

Arvio yrityksen toiminnan jatkumisesta yrittäjän joutuessa äkillisesti luopumaan yrityksestä

Taulukko. Arvio yrityksen toiminnan jatkumisesta

Tulokset osoittavat, että yli 50% yrityksissä toiminnan jatkamisessa olisi ongelmia. Tällaiset yritykset eivät ole valmiita omistajanvaihdoksiin. Tulosta voi tulkita niin, että näiden yritysten osalta yrittäjien tietämystä ei ole siirretty yritysten tietämykseksi.

3. Omistajanvaihdosten haasteet

Omistajanvaihdoshaaste liittyy yrittäjien ikääntymiseen, työpaikkojen säilymiseen, verotulojen ja alueellisen elinvoiman varmistamiseen. Kysymys on myös yritysten uudistumisesta, osaamisen ja omaisuuden kumuloitumisesta, kasvusta ja kansainvälistymisestä myös muiden kuin ikäänntyvien yrittäjien osalta.

Yrittäjiä, erityisesti 55 vuotta täyttäneitä, tulee kannustaa valmistautumaan omistajanvaihdoksiin. Herättelytoimet tulee kohdistaa myös tätä nuorempiin yrittäjiin.

3.1 Haasteet yhteiskunnan kannalta

Suurin omistajanvaihdosten haaste on viestinnällinen. Yrittäjät tulisi saada ymmärtämään, että myös mikroyrityksiä koskevat yritysmarkkinat ovat olemassa. Yritykset ovat arvokasta kauppatavaraa, jos niistä huolta pitää. Toisaalta myös aloittaville yrittäjille tuoda tietoon yrityskauppa mahdollisena reittinä yrittäjyyteen startupin vaihtoehtona.

Yleinen haaste on, että yksittäiselle toimijalle ei synny intressiä hoitaa mikro- ja pienyritysten omistajanvaihdostoimintaan tarvittavaa koordinointi- ja ohjaustehtävää. Kuitenkin monella toimijalla on intressi olla mukana omistajanvaihdoksia edistävässä toiminnassa.

4. Hankkeen tavoitteet

Tavoitteena on lisätä yritysdynamiikkaa, tosin sanoen vaikuttaa siihen, että yritykset vaihtaisivat omistajaa nykyistä useammin, olisivat nykyistä kannattavampia ja kasvuhaluimpia. Tavoitteena on kasvattaa myyntikelpoisten yritysten ja myyntihaluisten yrittäjien lukumäärää.

Hankkeen keskeisinä tavoitteina ovat:

1. Luoda rekisteri omistajanvaihdoksiin liittyvistä palveluista ja palveluntuottajista Lapissa
2. Luoda malli, jolla tavoitetaan yrittäjät ja yritykset, joilla omistajanvaihdos on lähivuosina ajankohtaista.
3. Edistää onnistuneita omistajanvaihdoksia Lapissa.
4. Luoda pysyvä malli omistajanvaihdoskoordinaattorin palveluista.

5. Hankkeessa tehtäviä konkreettisia toimenpiteitä

Toimenpiteet suunnataan ensisijaisesti mikro- ja pienyrityksiin sekä yrittäjiksi aikoviin.

1. Kartoitetaan ja kerätään tiedot omistajanvaihdoksiin liittyvistä palveluista ja palveluntarjoajista Lapissa.
2. Laaditaan toimenpideohjelma, jolla tavoitetaan omistajanvaihdosta suunnittelevat tai sen kynnyksellä olevat yrittäjät ja yritykset.
 - suorat kontaktit
 - asiantuntijaseminaarit
 - yritystreffit
3. OV-koordinaattori tuottaa neuvontapalvelua omistajanvaihdoksiin liittyen.
4. Viestitään aktiivisesti OV-koordinaattorin palveluista.
5. Tehdään yhteistyötä kuntien ja kuntien kehittämissyhtiöiden kanssa alueellisen ja paikallisen elinvoimaisuuden lisäämiseksi.

6. Tuotot ja kulut

Hankkeen rahoitusrakenne on erillisen taulukon mukainen.

7. Aikataulu

Hanke alkaa tavoitteen mukaan 1.8.2020 ja jatkuu kolme vuotta.

8. Hankkeen ohjaaminen ja hallinto

Hankkeen ohjaamisesta vastaa sen ohjausryhmä, jonka jäseninä ovat yritysten, kuntien, oppilaitosten ja rahoittajien edustajat. Hankkeen toteutuksesta ja hallinnosta vastaa hankkeen päätoiminen projektipäällikkö. Hankkeen projektipäällikön kotiorganisaatio on Lapin Yrittäjät.

Hankkeen omistaa Lapin Yrittäjät ry, joka vastaa myös hankkeen omarahoitusosuudesta.

Hankkeen kuntarahoitusosuus haetaan yrityslukumäärään perustuen kaikilta Lapin 21 kunnalta.

Ohjausryhmän jäseninä ovat seuraavien organisaatioiden edustajat:

- Lapin Yrittäjät
- Yritys XX

- Yritys XX
- Kunta XX
- Kunta XX
- Finnvera
- Lapin liitto
- Lapin Ely-keskus